

MICHAŁ KOTALA

KONCEPCJA OCHRONY BŁ. EDMUNDA BOJANOWSKIEGO

WPROWADZENIE

Edmund Bojanowski był polskim działaczem społecznym, twórcą ochronek wiejskich, tłumaczem, założycielem Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP, a przez Kościół katolicki został uznany błogosławionym. Bojanowski był też założycielem bibliotek i zaangażowanym w kwestie wychowania pedagogiem. W literaturze jest on również określany jako człowiek wiary, wrażliwy na ubóstwo ludu wiejskiego, zwłaszcza dzieci i osób schorowanych, a nadto jako prekursor polskiej pedagogiki personalistycznej (Opiela, 2016; Ryszka, 2000).

Bojanowski sformułował koncepcję wychowania, która w literaturze określana jest jako dynamiczny, spójny, otwarty system wychowania o szerokim i zintegrowanym zakresie działania (Opiela, 2012a). System Bojanowskiego zaliczany jest do znaczących osiągnięć pedagogicznych w Europie przełomu XIX i XX wieku (Kostkiewicz, 2014), albowiem wyróżniał się na tle jego epoki i głoszonych wówczas koncepcji wychowania (np. Roberta Owena, Lwa Tołstoja), a jego rozumienie wychowania było dalekie od XIX-wiecznego utopizmu, w tym od socjalizmu i liberalizmu, które już wówczas zaczęły przenikać do wychowania (Opiela, 2016).

OCHRONA A WYCHOWANIE

Bojanowskiego zainspirowała między innymi twórczość szwajcarskiego pedagoga Johanna Heinricha Pestalozzkiego, dla którego celem wychowaw-

Mgr MICHAŁ KOTALA – doktorant, Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej, Instytut Pedagogiki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; e-mail: michkol@vp.pl

czych poczynań był harmonijny rozwój każdego dziecka, uczynienie z niego porządnego człowieka, a samo wychowanie nie powinno być jedynie pomnażaniem wiadomości, ale rozwijaniem sił duchowych. Nadto wychowanie powinno być zgodne z naturą, a jej najważniejszą instytucją jest rodzina (Kupisiewicz, 2012).

Nawiązując do twórczości poprzedników (od czasów starożytnych), jak również analizując współczesny sobie dorobek w dziedzinie edukacji, której teoretyczne podstawy oraz praktyczna realizacja rozwijały się jako istotny element kultury własnego narodu, Bojanowski stworzył pedagogiczną koncepcję ochrony. Koncepcję tę można rozpatrywać wieloaspektowo, między innymi pojęciowo, instytucjonalnie, bądź szerzej – jako koncepcję wychowania.

Pojęciowo – opierając się na *Słowniku języka polskiego* opracowanym przez Samuela Bogumiła Lindego – Bojanowski podaje etymologię i rozumienie słowa „ochrona”, mianowicie to „ochranianie, szanowanie, oszczędzanie całości, nienaruszalność, schronienie – zachowanie”. Innymi słowy: ochraniać znaczy tyle, co „nie naruszać, nienaruszenie zachować, od szkody uwarować – szanując, zachować”; czyli „ochrona nazwana jest od chronienia, zachowywania, szanowania świętych obyczajów rodzinnych między prostymi ludźmi” (Opiela, 2016, s. 34).

Ochrona zatem jako instytucja została stworzona dla wychowania małych dzieci przed rozpoczęciem ich nauki w szkole, czyli służyła realizacji pierwszego etapu ich edukacji, pełniąc funkcję współczesnego przedszkola. Jednak na skutek uwarunkowań społeczno-kulturowych i ideologicznych, w literaturze z czasem przypisywano jej charakter jedynie opiekuńczy i funkcje w dziedzinie pomocy społecznej. Instytucjonalnie jest to dobroczynny zakład opiekuńczo-wychowawczy dla małych dzieci pozbawionych opieki matek, które podejmowały pracę zawodową. Ochronki zakładano od początku XIX stulecia (Milerski, Śliwerski, 2000, s. 139). Sierociniec najczęściej prowadzony był przez siostry zakonne (Bańko, 2006, s. 107). W koncepcji Bojanowskiego ochrona to miejsce ochrony przez wychowanie i wychowania poprzez uczestnictwo we wszystkich właściwych życiu człowieka odniesieniach do wzniosłych i trudnych rzeczywistości; której istotą była idea niesienia pomocy społeczeństwu przez społeczeństwo. To instytucja, która oddziałuje nie tylko na dzieci i rodziny, ale jest otwarta także na potrzeby środowiska, a szczególnie na potrzeby ubogich i chorych (Opiela, 2012a). Ochronka to instytucjonalna forma odpowiedzi Bojanowskiego na potrzeby rozwijającej się ludzkości, powiązana z systemem wychowania nowych pokoleń (Opiela, 2016). W instytucji tej priorytetem było wsparcie rodziców

naturalnych w rozwoju i wychowaniu dzieci, a w razie braku rodziców – zastąpienie ich (Opiela, 2012a).

Natomiast w ujęciu szerszym ochrona jest rozumiana jako czynność. Ochronianie wartości przez szanowanie tradycji rodzinnych, religijnych i narodowych, które dokonuje się poprzez wychowanie (Opiela, 2011). Ochrona to wychowanie silnych osobowości, mocnych charakterów, wsparcie w kształtowaniu umiejętności życia (Opiela, 2012b). Ochrona osoby, która dokonuje się poprzez integrację międzypokoleniową, na wzór rodziny; poprzez wsparcie społeczne oparte na modelu rodzinnym. To opieka i pomoc dokonująca się w służbie, ale też profilaktyka jako działalność zapobiegająca zjawiskom szkodliwym dla osoby i społeczeństwa realizująca się poprzez wychowanie, przeciwdziałanie złu (Opiela, 2012a).

Ochrona jest wsparciem, odpowiedzialnością za siebie i innych, współudziałem w tworzeniu warunków życia, rozwoju, twórczości opartym na chrześcijańskim systemie wartości, zmierzającym do integralnego rozwoju człowieka (Parzyszek, 2015). Ochrona jest też polem, na którym dokonuje się pierwotne wychowanie, według narodowości, w połączeniu z naturą (Opiela, 2016).

Samo wychowanie Bojanowski rozumiał jako chowanie, zachowanie, sprawowanie się, chowanie wiary, zachowywanie przykazań; dotrzymywanie, wypełnianie, zachowywanie obyczajów rodzinnych. Zgodnie z koncepcją autora wychowanie ma charakter zachowawczy tych zwyczajów, z których idą obyczaje (Opiela, 2011; Gigilewicz, Opiela, 2016).

W wymiarze indywidualnym – według niego – wychowanie to harmonijny, pełny rozwój dziecka, umiejętnie wspierany od najwcześniejszych chwil życia (Opiela, 2012b). W ujęciu Bojanowskiego wychowanie w literaturze przedstawia się za pomocą przeciwstawień (czym nie jest – czym jest): nie jest dorywczym bądź aspektowym podejściem do jednostkowych problemów i potrzeb, natomiast ciągłą, całościową i harmonijną, czyli systemową, organizacją działań; nie wyizolowanym działaniem, lecz umiejętnie powiązaniem z opieką, kształceniem i profilaktyką nastawioną na potrzeby rozwojowe osoby, rodziny, narodu (Opiela, 2012a).

W wymiarze szerszym Bojanowski rozumiał wychowanie jako źródło i początek moralnego odrodzenia narodu. Relacja wychowawcza staje się wzajemną wymianą wartości; drogą kształcenia dla dziecka, a spełnieniem powołania i formacją dla wychowawczynie. Wychowywać to znaczy pomagać komuś odkryć, kim się jest zgodnie z prawdą i pokorą (jako normą pedagogiki). Wskazywać dziecku jego własne zadania, jego własną drogę, a nie własną drogę

wychowawcy. Pomagać mu stać się wolnym i odpowiedzialnym. Zadaniem wychowawcy jest pobudzanie czyjegoś rozwoju (Opiela, 2016).

Zadaniem wychowania nie jest więc szkolna nauka, ale nauka życia (Opiela, 2010; 2012b). Nauka dokonująca się w relacjach osobowych, odpowiadających naturze ludzkiej, której ideałem jest miłość. Chodzi tu o uczenie i pomoc w budowaniu więzi emocjonalnych i duchowych, na których rozwija się między innymi szacunek, zaufanie, miłość, poczucie przynależności i bezpieczeństwa (Opiela, 2012a). Idzie o formację człowieka, o wychowanie do poznania i życia wiary, aby człowiek w codziennym doświadczeniu był ożywiany słowem Bożym (Kiciński, 2012).

Zdaniem Bojanowskiego wychowanie małego dziecka powinno respektować i opierać się na prawach wynikających z religii, natury i historii (kultury), odnosić się do indywidualnych możliwości rozwojowych dziecka i prowadzić do harmonijnego rozwoju jego osobowości w wymiarze doczesnym i nadprzyrodzonym (Opiela, 2011).

Pedagogia dziecka pogłębia sferę moralną, duchową i patriotyczną oraz zachwyca się pięknem dnia codziennego. Zachwyt ten jest przeżywany w harmonii z Bogiem, sobą, rodziną, ojczyzną i przyrodą (Gawle-Wiernasz, 2013). Reasumując dotychczasowy wywód, środowisko wychowawcze Bojanowskiego jest harmonijnym połączeniem natury, kultury, religii i życia codziennego (Opiela, 2009).

NATURA

Edmund Bojanowski był rozmiłowany w naturze ziemi polskiej, a w swoich notatkach czynił liczne analogie sfery naturalnej (przyrody) do sfery historycznej i religijnej: „Zdaje się, jakby Opatrzność umyślnie polityczną budowę narodu wyróciła i rozsypała na poziom rolniczego i rodzinnego życia, aby warstwy wyższe tym bardziej zbliżyć do ludu, aby cały naród nowym uczynić Piastem i przyodziać go wieśniaczą szatą Kościuszki” (Opiela, 2016, s. 98).

Rozumienie natury przez Bojanowskiego nie ograniczało się jednak tylko do rozmiłowania w przyrodzie, albowiem w jego koncepcji pedagogicznej bardzo ważne miejsce w harmonijnym rozwoju dziecka i kształtowaniu jego osobowości znajdowało wychowanie fizyczne, zabawy, zajęcia ruchowe na świeżym powietrzu, spacer, wycieczki, obserwacja przyrody (Opiela, 2009). W pedagogice Bojanowskiego również kolejność podejmowania dzia-

łań i stopniowe wprowadzanie dziecka w aktywności i role życiowe powinny być zgodne z naturą. „Jako człowiek z młodu się bawi, potem się uczy, a potem pracuje do końca dni swoich, i na ostatek rachuje się ze wszystkich spraw żywota swego: tak i dzieci już w ochronie w każdym dniu tygodnia, i w całym roku, tym samym porządkiem wszystkie te sprawy odbywać mają” (Reguły w szczególności, § 15; Opiela, 2012b).

Innym aspektem ujęcia sfery natury przez Bojanowskiego było liczenie się z naturą dziecka i poszanowanie jego godności, czyli stopniowanie wymagań zgodnie z prawami jego rozwoju, dostosowanie metod i środków do wieku dziecka. Im młodsze dzieci, tym więcej zabaw, a następnie coraz więcej zajęć praktycznych i dydaktycznych (Opiela, 2012b).

KULTURA (HISTORIA)

Historia (naturalna i narodu) ściśle powiązana z naturą była rozumiana przez Bojanowskiego szerzej – również w kontekście osiągnięć kultury narodu i tradycji, a w innym miejscu określona jest nawet jako rozum. „Naród nasz rolniczy w ciągłym zostający związku z naturą potrzebuje w wychowaniu swoim więcej niż gdzie indziej oznajmienia się z historią naturalną swojej krainy” (Opiela, 2012b; 2016).

Historia naturalna kraju jest jakby fizycznym podścieliskiem historii narodu. „Pewne okolice świata wydzieliła Opatrzność na dziedziny pewnych narodów i wedle swego cudownego przejrzenia już w obrazie natury krajowej, wymalowała całą naturę narodu, który pod wpływem takiego otoczenia rozwija się i działa ku dopełnieniu powołania swego, jakie mu Bóg w dziejach ludzkości naznaczył [...]. Polska stała się karmicielką innych ludów, niczym kobieta złączona z naturą, z ludem i dziecięciem; zachowawczynią patriarchalnych obyczajów i pierwotnych tradycji ludzkości” (Opiela, 2016, s. 77).

W nawiązaniu do kultury narodu i tradycji koncepcja Bojanowskiego bardzo ważną rolę w rozwoju i wychowaniu dzieci upatruje w formach artystycznych (taniec, muzyka, śpiew) oraz różnorodnych formach plastycznych, poprzez które dzieci wyrażają swoje myśli, uczucia i wyobrażenia. W ten sposób kształtuje się wrażliwość estetyczna, pozawerbalne umiejętności wyrażania siebie, rozwijają się wrodzone uzdolnienia i umiejętności praktyczne dzieci (Opiela, 2009).

Znamienne dla Bojanowskiego są silne nawiązania do narodu. Narodowość określa specyfikę kulturową, środowiskową i obyczajową właściwą

społeczności, Ojczyzny, w której dziecko się rodzi, rozwija, wychowuje, kształci i działa zgodnie z normami i zasadami wynikającymi z tej specyfiki. Narodowość i Ojczyzna przeznaczona człowiekowi przez Boga są środkami, które On daje, aby każdy mógł realizować swój życiowy cel. Ważnym zadaniem wychowawczym jest zatem wpajanie wychowankowi poczucia tożsamości narodowej i uczenie patriotyzmu jako identyfikowania się z chrześcijańskimi i humanistycznymi podstawami i tradycjami narodu. Pielęgnowanie kultury i tradycji własnego narodu uczyło szacunku dla innych narodowości (Opiela, 2012b). „Czym narodowość dla narodu, tym wychowanie dla pojedynczego człowieka dla każdorazowego pokolenia” (Gigilewicz, Opiela, 2016).

RELIGIA

Religia była dla Bojanowskiego treścią i esencją wszystkich formułowanych koncepcji. Należy zwrócić uwagę, iż treść założeń i ogólnych celów pedagogicznego systemu Bojanowskiego ma charakter religijny. Jednak – jak zauważa M. Opiela (2012a) – bez marginalizowania któregośkolwiek innego wymiaru życia i rozwoju osoby.

Bojanowski przestrzegał przed oddzielaniem sfery duchowej od życia codziennego i związanych z nim doświadczeń (Opiela, 2012b). „Pragnął, by w prostym ludzie wzrastała silna wiara oraz chęć życia według Ewangelii” (Korczyński, 2016, s. 4). Prezentował on zdanie, że religia przedstawiona za pomocą przyrody (natury) musi się objawiać otwarcie na zewnątrz, w życiu, w uczynkach, w prostocie, w równości (Opiela, 2016).

Edmund Bojanowski, określony jako „święty wychowawca”, ukazuje, iż w katechezie nie chodzi tylko o przekazanie informacji ani wprowadzenie w prostą religijność, ale istotna jest wiara w Zmartwychwstałego i nawiązanie z Nim dialogu, a także pomoc w odróżnianiu dobra od zła. Ważna jest formacja całego człowieka, wychowanie do poznania i do życia wiary, w taki sposób, by cały człowiek w każdym swym doświadczeniu czuł się ożywiany słowem Bożym (Kiciński, 2012).

Z podejściem Bojanowskiego korespondują również myśli innego katolickiego twórcy, duszpasterza młodzieży i studentów, który żył na przełomie XIX i XX wieku. Tihamér Tóth, bo o nim tutaj mowa, wyraził tę kwestię w następujący sposób: „dzisiejsza młodzież powinna duszą całą zwrócić się do Chrystusa! Chrystus i młodzież! Dwie wielkie za sobą tęskniące, do siebie nawzajem należące rzeczywistości!” (Tóth, 1935, s. 410).

ŻYCIE CODZIENNE

W koncepcji pedagogicznej Edmunda Bojanowskiego żadna z powyższych sfer nie jest odosobniona i wyizolowana, ale wszystkie są ze sobą ściśle powiązane. Zarówno sfera natury, kultury, jak i religii są ze sobą splecione na płaszczyźnie życia codziennego. To właśnie w życiu codziennym, w jedną całość jest spajana natura, kultura i religia. W codzienności występuje dążność do harmonijnego kojarzenia sfery ducha ze sferą zewnętrzną (Opiela, 2016, s. 133).

W pojmowaniu codzienności Bojanowski zwracał również uwagę na postawę ochroniarek. Ochroniarki powinny wychowywać poprzez osobisty przykład, przekaz wartości i w ten sposób dawać wzór autentycznego życia chrześcijańskiego i realizacji najwyższych wartości z poświęceniem i bezinteresownością wynikającymi z przykazania miłości (Opiela, 2010).

W życiu codziennym Edmunda Bojanowskiego było miejsce dla zachowywania zwyczajów, jako przyjętych w zbiorowości sposobów zachowania, których istnienie jest oparte na tradycji. Widział on w tym wychowawczy czynnik wspomagający rozwój dobrych obyczajów (Opiela, 2011).

Należy wyraźnie podkreślić, iż w koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego wartościowe działania odbywają się i realizują w codzienności, a codzienność ma swoją wartość. Innymi słowy – szare obowiązki codziennego życia zyskują na wartości.

„A jeszcze o co innego zapytam: Czy może być dobrym patriotą niereligijny, niewierzący człowiek? Czy ziemską swą Ojczyznę kochać może ten, kto nie wierzy Ojczyźnie wiekuiestej? Czy świętej sprawie Ojczyzny potrafi podporządkować samolubne, osobiste korzyści ten, którego duszy nie wzmacnia święty ideał Ojczyzny wiecznej.

Stanowczo twierdzą: Nie!

Niereligijny, niewierzący człowiek, przez to samo pożytecznym obywatelem Ojczyzny swojej być nie może; przeciwnie zaś religijny młodzieniec najsilniejszą Ojczyzny ziemskiej stanowi podporę.

Ma się rozumieć: śpiewać narodowe pieśni, uderzać w trąby, nosić sztandary, krzyżeć na całe gardło: «Niech żyje!» – każdy niedowiarek potrafi. Ale do ponoszenia drobnych ofiar, do wypełniania szczerym sercem *szarych obowiązków codziennego życia*, do bohaterskiej w złych czasach ofiary – uzdalnia jedynie religijne nastawienie duszy” (Tóth, 1947, s. 52-53).

PODSUMOWANIE

Zgodnie z koncepcją pedagogiczną Edmunda Bojanowskiego życie codzienne oparte jest na trzech filarach: natury, kultury oraz religii. Poszanowanie natury, dbałość o kulturę i zabieganie o rozwój sfery duchowej nie jest dla wychowawcy działalnością odświętną, ale codziennością, w której dokonuje się proces wychowania.

Wychowawca w codziennej działalności stara się o harmonijny rozwój dziecka, uczynienie z niego porządnego człowieka, ukształtowanie w nim silnej osobowości i mocnego charakteru. Dziecko jest wychowywane do wolności oraz odpowiedzialności za siebie i innych.

Takie wychowanie staje się ochroną dziecka w kontekście całego jego życia, albowiem uzdalnia je do radzenia sobie z przeciwnościami we wszystkich istotnych wymiarach. Reasumując należy stwierdzić, iż wychowanie tak rozumiane i realizowane w codzienności uzdalnia osobę do podejmowania życiowych wyzwań, a jego aktywna wiara staje się inspiracją do pełnienia dobrych czynów oraz stawania się człowiekiem szlachetnym i twórczym.

BIBLIOGRAFIA

- BAŃKO, M. (red.) (2006). *Wielki słownik ucznia*. T. I (A-Ó). Warszawa: PWN.
- GAWLE-WIERNASZ, M. (2013). Oddziaływania wychowawczo-dydaktyczne a miłość pedagogiczna. W: J. KRUKOWSKI, A. WOŁOCH (red.), *Szkoła twórcza w odtwórczym świecie* (s. 226-240). Kraków: Wydawnictwo Wydziału Pedagogicznego UP im. KEN w Krakowie.
- GIGILEWICZ, E., OPIELA, M.L. (red.) (2016). *Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego*. Inedita. T. I. Lublin: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP.
- KICIŃSKI, A. (2012). Katecheza w służbie człowiekowi i społeczeństwu. W: S. WILK, A. KICIŃSKI, A. ŁUCZYŃSKI, M. OPIELA, A. SMAGACZ (red.), *Drogowskazy wychowania* (s. 158-170). Lublin: Wydawnictwo KUL.
- KORCZ, J. (2014). *Kalendarz na rok 2014 z okazji dwusetnej rocznicy urodzin bł. Edmunda Bojanowskiego*. Warszawa.
- KOSTKIEWICZ, J. (2014) [Rec.:] Maria Opiela, *Integralna pedagogika przedszkolna w systemie wychowania Edmunda Bojanowskiego*. Kontynuacja i zmiana, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 448. „*Pedagogia Christiana*” 33(1), 257-261.
- KOWOLIK, P. (2016). Edmund Bojanowski (1814-1871) – pedagog i wychowawca, działacz oświatowo-narodowy i społeczno-religijny. „*Nauczyciel i Szkoła*” 2(60), 307-311.
- KUPISIEWICZ, J. (2012). *Z dziejów teorii i praktyki wychowania: podręcznik akademicki*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- MILERSKI, B., ŚLIWERSKI, B. (red.) (2000). *Pedagogika*. Leksykon PWN. Warszawa: PWN.

- OPIELA, M. (red.) (2011). Aktualność koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego. Dębica: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP.
- OPIELA, M. (2012a). Realizacja idei integracji w działalności Sióstr Służebniczek BDNP w ośrodku integracyjnym w Dębicy w świetle systemu wychowania bł. Edmunda Bojanowskiego. „Rozprawy Społeczne” 6(2), 70-85.
- OPIELA, M.L. (red.) (2016). Kompendium edukacyjne Edmunda Bojanowskiego. Lublin: Wydawnictwo Episteme.
- OPIELA, M. (red.) (2009). Ochronić wychowując. Przewodnik metodyczny do „Programu wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego”. Dębica: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP.
- OPIELA, M. (2012b). Program wychowania przedszkolnego według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego. „Koniński Kurier Oświatowy” 3-4(98-99), 9-12.
- OPIELA, M. (red.) (2010). Wychowanie integralne dziecka w wieku przedszkolnym według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego. Dębica: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP.
- PARZYSZEK, M. (2017). Ogólnopolska konferencja naukowa „«Z pomocą człowiekowi...» W pierwszą rocznicę śmierci śp. Profesor Teresy Kukołowicz”, Lublin, 27 lutego 2015 roku. „Roczniki Pedagogiczne” 7(1), 155-162.
- RYSZKA, Cz. (2000). Solidarny w miłości. Wrocław–Bytom: Oficyna Wydawnicza 4K.
- TÓTH, T. (1935). Chrystus i młodzieniec. Listy do moich studentów VIII. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy Księży Jezuici.
- TÓTH, T. (1947). Religia w życiu młodzieńca. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy Księży Jezuici.

KONCEPCJA OCHRONY BŁ. EDMUNDA BOJANOWSKIEGO

Streszczenie

Edmund Bojanowski zbudował wizję wychowania wokół koncepcji ochrony. Ochrona ta nie jest tylko pojęciem czy instytucją, ale należy ją rozumieć jako czynność i szeroko pojętą działalność wychowawczą. Bojanowski starał się ochraniać wychowując. Swoją koncepcję oparł na filarach: natury, kultury i religii, które znajdują swoje znakomite połączenie w życiu codziennym. Niniejszy artykuł jest próbą syntetycznego ujęcia głównych założeń pedagogicznych Edmunda Bojanowskiego, ze szczególnym uwzględnieniem roli ochrony oraz wartości życia codziennego.

Słowa kluczowe: Edmund Bojanowski; wychowanie; koncepcja ochrony; życie codzienne.

THE BLESSED EDMUND BOJANOWSKI'S CONCEPT OF PROTECTION

Summary

Edmund Bojanowski built his vision of raising children on the concept of protection. The protection is not only a notion or an institution, but it should be understood as an action and a pedagogical activity in a broad sense. Bojanowski tried to protect by raising. He based his concept

on pillars: nature, culture and religion which complement one another in everyday life. This article is an attempt to present his main pedagogical assumptions with particular emphasis on the role of protection and value of everyday life.

Key words: Edmund Bojanowski; raising; concept of protection; everyday life.